

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40.—
polletno Din 20.—

Uredništvo in uprava:
Wolfova ulica št. 1/I.
v Ljubljani

Pošt. ček. račun št. 10.499

Politika v Jugoslaviji

Pri nas imamo grdo lastnost, da v politiki sodimo vse z lastnih vidikov. Če smo sami zdravi, je stvar dobra, pa najsi bo že takšna ali takšna. Če nas pa ni zdrav, je že a priori zanič. Argumenti, zakaj je kaj dobro ali zakaj je kaj za nič, se šele naknadno iščejo in seveda tudi vedno najdejo. Malo sofizma nič ne škodi. Ker je na neki način vse relativno, lahko ista oseba, če je količkaj spretna, zagovarja danes to politično doktrino, jutri drugo, pojutrišnjem že tretjo. Prav posebno spretni možje lahko zagovarjajo kar po deset doktrin naenkrat in dokažejo enako »trdno« njihovo utemeljenost.

Taki talentirani ljudje bi lahko strankam prihranili velike stroške. Zakaj bi, recimo, pet strank poslalo na Kurjo planino pet govornikov, ki bi priredili pet shodov, ko pa lahko vse skupaj en sam človek opravi, ki bi vse tisto in še boljše povedal, bi imel pa še to prednost, da se sam s seboj gotovo ne bi skregal, kar se med petimi govorniki petih strank kaj rado dogaja? Priporočam strankam v resen pretres takle predlog: ustanovi naj se **poklic strankarskih govornikov**, kakor imamo n. pr. javne notarje, advokate, plesne učitelje, masérje itd. Ti govorniki bi po zmernih tarifah prevzemali govore na strankarskih shodih. Da ne bi ljudje zgubljali časa, ko bi morali n. pr. na pet shodov petih strank, bi tak govornik razložil na enem samem shodu istim poslušalcem vseh pet programov in vseh pet taktik. Vsaka stranka bi krila en del stroškov, ki bi bili na ta način izdatno nižji, kot pa so po sedanjem sistemu. Povrh pa sem globoko prepričan, da bi takle poklicni govornik opravil svojo nalogo na splošno zadovoljstvo: na zadovoljstvo strank, katerim bi že gledal toliko ustrežilo, da bi drugi zopet dobil naročilo, in na zadovoljstvo volilcev, ki bi imeli priliko na istem prostoru od strokovnjaka slišati pet programov in pet taktik, jih primerjati in se odločiti za to ali za ono, vsak po svojem okusu.

Prepričan sem, da bi to bilo ne-le praktično in poceni, ampak tudi v interesu politične morale. Takle poklicni govornik bi bil nedvomno bolj objektiven in bolj pošten napram nasprotni tezi, kot pa so današnji zgolj enostranski amaterski govorniki. To objektivnost, poštenost in obzirnost bi zahtevalo že samo **bistvo njegovega poklica**. Tudi o tem ne dvomim, da bi se našlo dovolj strokovnjakov za izvrševanje takega poklica. Dokazov imamo več kot preveč zadnje čase, da obilujemo takih talentov. Saj vidimo, da isti politiki branijo danes tisto, kar so pobijali včeraj, drugi, ki so jim bili odvzeti dosedanjí strankarski programi, pa se mirno vsedejo na pozicije, ki so jih zapustili njihovi nasprotniki, ter prevzamejo z njihovimi pozicijami tudi njihovo politično ideologijo. Kakor so se pred poldrugim tisočletjem Slovenci naselili na ozemlju, ki so ga bili zapustili Longobardi...

Resnica ali dovtip? Obidejo pa človeka take misli, če bere razne uvodne članke po časopisju in izjave politikov po shodih. Vzemimo ustanovitev »Radikalne zajednice«. Za ene je to izveličanje, za druge »zgrešena poteza«, pač po tem, če so zdravi ali ne (bolje: če so jih zdrav vzeli ali ne). Smatram, da je z vidika jugoslovanske državne misli samo pozdraviti, če se na ta ali oni način združujejo sorodni elementi pri Srbih, Hrvatih in Slovencih. Posebno, če se združijo pod skupnim programom. Stanojevičevi radikali, Spahovi in Koroščevi pristaši so si po večini idejno nedvomno sorodni. Vežejo jih več ali manj konservativni pogledi. Spominim se sicer razboritega politika, ki je še pred meseci trdil, da ti ljudje nikdar ne pridejo skupaj, ker se tako razlikujejo, da ne spravijo na papir enega samega političnega stavka, ki bi ga lahko vsi podpisali. Kot vidimo, se je možvštel, saj so

Politične mode

V političnem življenju zadnjih časov smo tudi pri nas neredko pričali nekemu pojavu, ki bi mu mirne duše mogli reči »moda«. Kakor se pojavlja moda v oblačilni stroki ali v zdravilstvu, kjer se zdaj vsi zdravijo z injekcijami in s »Planinka čajem«, tako se pojavlja tudi moda v političnem življenju, kjer se mase zdaj ogrevajo za avtoriteto, moč in celo nasilje, zdaj zopet za demokracijo ali ljudovlado, ki temelji na takozvani vseobči, splošni volilni pravici. Kako pa pride do mode v oblačilni stroki in drugod? **Modo delajo posamezni pametni, prebrisani ljudje**. Tako imamo, recimo, v Parizu slavnega krojača Poireta (po naše bi se pisal Hruškar ali Tepkar), ki je v zvezi s tvornicami za svilo, sukno in modno blago. Le-ta, Poirer, namreč, si izmišlja, kakšen kroj naj ženske nosijo spomladi, poleti, jeseni in pozimi, kakšnega zvečer, kakšnega podnevi, in celo, kakšnega v postelji. Tvornice izdelajo primerno pisano blago. Ženske se kot nore, brez premisleka, vržejo po novi modi, ker bi bile rade lepe, in tako stvar gre. Prav daleč v Parizu in po drugih industrijskih mestih pa sedi nekaj mož, ki držijo pri tej vrtočlavi vožnji za vajeti.

Tudi v politiki imamo ljudi, ki snujejo politično modo in ki so v dogovoru s tvornicami — programov političnih strank. Pri vseh takih podjetjih gre seveda tudi konkurenčna borba med več skupinami, katerih vsaka oznanja svojo posebno modo. In vsaka taka skupina ima svoje odjemalce, včasih zelo fanatične, skoraj lahko rečemo: vernike. In kakor se na področju oblačilne mode dogaja, da ena tvornica drugi kaj prerije, ali, kakor se po domače pravi, »sune«, tako tudi politične skupine druga drugi rade iz programa kaj »sunejo«, zlasti, če je »dober«, to se pravi, ako mnogo obeta, malo da in zna zavarovati politično in gospodarsko moč svoji stranki.

Po Evropi se od svetovne vojne sem

širi moda krepkih, na »prosvetljenem« nasilju temelječih vlad. Mladi ljudje danes ne sanjajo samo o tem, kako bodo postali znameniti piloti, ampak tudi o tem, kako bodo posekali Hitlerja in Mussolinija ter tudi Stalina. Podobno so v napoleonovskih časih mladeniči sanjarili o tem, da bodo nadkrilili malega Korzikanca. Moda fašizmov je nastala odtod, da je nekaj bistrih glav, brez dvoma sem in tja tudi plemenito mislečih glav, na temelju proučavanja dejstev spoznalo nekaj silno zanimivega. To namreč, da je demokracija povojne dobe ustvarila v Evropi namesto olajšanja in reda, le zmedo, polom gospodarstva, moralno propadanje ljudstev in vseobče nezadovoljstvo, izza katerega se je že preteče dvigala krvava pest anarhije in eventualna boljševezacija Evrope v najhujšem zmislu te besede. Ustanovljene so bile, da se temu odpomore, razne fašistične države. Največ zaupanja vzbujala — po resnosti njenega boja za napredek so — Nemčija, dočim Italija včasih izvajala človeku dojem

akoravno se ji v mnogih stvareh ne more odrehati mogočnih in pozitivnih zasnov in tudi izvedbe marsičesa tega, kar je bilo zasnovano. Avstrija pa, krščansko orijentirana, kot trdi, vzbujala s svojim fašizmom nedoumnevanje.

Tudi v naši državi je pred leti nekaj časa kazalo, da demokracija nosi v svojem telesu strašen, strupen in ostuden tvor, ki bo razdejal srečo ljudstva. Demokracija se je bila izprevrgla v strankokracijo. Posamezni voditelji strank so izgubili izpred oči osnovno načelo vsega političnega življenja v državi, namreč stremljenje po vseobčih koristih države. Vsak izmed njih je vlekel na svojo stran. Državni voz je spričo nespameti voličev že škripal in cvilil na robu prepada in malo da se ni prevrnil vanj. Pač pa je omahnilo v brezdnó nekaj ljudi in stvari, ki so se vozili na tem vozu. Bil pa je visoko nad vsem tem početjem Gospodar,

ki je, videč nevarnost, z močno roko ukazal mir in napravil red. Ko pa njega ni bilo več, so prišli možje na krmilo države, ki so izmaličili delo velikega reformatorja, ki je stal na vrhuncu vsega, ki je videl vse strasti in sebične nagibe ter uravnal stvari tako, da so bile zavarovane koristi vesoljne države. Moč vladarja je bila prešinjena z ljubeznijo, uvidevnostjo in modrostjo. To je njegovi avtoritativnosti dalo neobičajno življenjsko moč in popolno upravičenost. Mnogi pa, ki ga niso razumeli, so iz avtoritete, ko njega več ni bilo, napravili modno igračko z znamko POF, made in Yougoslavia.

Toda ta moda je za sedaj odrinjena v stran. Izjalovila se je in zato ljudje, zlasti mestni, ki blazno hrepene po »efektih«, ne verjamejo več vanjo. Pa glej, bistri ljudje so že stali in čakali, kdaj bodo lahko »lansirali« novo modo, namreč demokracijo. Ne dá se mnogim od njih — čast komur čast — odrekati neomadeževane preteklosti in brez dvoma iskrenih namenov. In tako je danes v naši državi na političnem polju demokracija vladajoča moda.

Veljalo bi se malo ustaviti pri tem pojmu. »Vsakdo hoče po »svoji fazoni« zadobiti zveličanje«, je dejal nemški mislec. Res je, dala bi se doseči blaženost na ta ali oni način, to se pravi, osrečila bi nas načeloma lahko demokracija, o tem ni nobenega dvoma in gotovo je čista demokracija eden najsvetlejših idealov preteklega in našega stoletja. Idealov, smo rekli, kajti na žalost je do današnjega dne demokracija ostala samo »ideal«, to je neka lepa, plemenita zamisel, ki kot žarka zvezda na nočnem nebu osrečuje človeka, ako jo gleda in o njej razmišlja, toda ostane daljna in nedosegljiva.

Ugotoviti je treba eno: da so naši ljudje, ki so zadnje čase mnogo pretrpeli, sicer v svojo korist oboroženi s precejšnjo porcijo politične nezaupljivosti. Toda »demokracija«, to je zanje danes magična beseda, od katere pričakujejo čudeže. Toda čudeži se v zemeljskih stvareh več ne dogajajo. Ni jih ter jih tudi demokracija kljub vsej svoji upravičenosti, kljub vsej

Manj jasni so obrisi kombinacije okrog dr. Mačka. Ta kombinacija ima doslej le zanikajoč značaj. Dr. Mačku, Davidoviću in obema Jovanovićema je za sedaj skupno v glavnem to, kar negirajo. Pa niti vse tisto ne, kar vsak posamezni od njih zanika. Skupnih je samo nekaj negacij. Pozitivno skupnega pa so zaenkrat imeli prav za prav samo to, da so šli skupaj v volitve. To je že nekaj. Pomisliti pa je treba, da jih je k temu prisilil tak volilni zakon, ki pa se bo izpremenil. Tudi ni izpustiti iz vida, da je šel skupno z dr. Mačkom v volitve tudi dr. Spaho, ki pa je sedaj v vladi in v Radikalni zajednici!

Dr. Maček zaenkrat noče ničesar slišati o kaki skupni jugoslovanski stranki, v katero bi popeljal svoje sedanje pristaše. On hoče biti do »rešitve hrvatskega vprašanja« šef Hrvatov, odklanja pa, da bi bil že sedaj šef kake jugoslovanske kmečke stranke. Njegovi simpatizerji na Srbskem in na Slovenskem so le slučajni zavezniki, ki jih lahko jutri zamenjajo drugi pogodbeniki. Dr. Mačku kot šefu Hrvatov je vseeno, s kom se bo pogodil glede zadostitve hrvaškimi (recimo »nacionalnim«) zahtevam. Glavno mu je, da bodo srbski in slovenski pogodbeniki taki, da bo tisto pogodbo priznal tudi srbski in slovenski narod. Če to ni ravno Davidović in Jovanović, ampak raje Stanojević in Korošec, to zanj ne bo nobena ovira.

Sedanje Mačkovo izrazito hrvatsko stališče je do likvidacije hrvatskega vprašanja resna, da, absolutna ovira, da bi se ustvarila jugoslovanska kmečko-demokratska stranka kot pendant konservativni Radikalni zajednici. Možno so le priprave za kaj takega, predvsem pri Srbih.

Tak je čisto politični videz sedanjega položaja v Jugoslaviji. V prejšnjih uvod-

nikih »Preloma« smo povedali svoje mnenje, zakaj je prišlo tako daleč, da se sredi največje gospodarske krize, ki ji še nikakor ni videti konca, razpravljala največ, tako rekoč izključno o političnih vprašanjih. Državniki govore o demokraciji, o volilnem zakonu, o tiskovnem zakonu, o notranji preureditvi države, ljudstvo pa trpi pomanjkanje in čaka, čaka. Komodno je to vsekakor, za politikujočo gospodo seveda, za hirajoče ljudstvo pa že ni tako komodno. Dolgo pa se narod ne bo dal hraniti z golo politiko.

V Jugoslaviji so politična vprašanja: je hrvatsko, pa tudi slovensko, prav tako pa je tudi srbsko in še več drugih. Če ne verjamete, pa pojdite vprašati v Šumadijo, v Črno goro, v Bosno, v Vojvodino in drugam. Toda vsa ta na videz politična vprašanja so stvarno človečanska in gospodarsko socialna vprašanja: kot človečanska so vprašanja pravice, ravnopravnosti in bratstva, kot gospodarsko-socialna pa vprašanja nereda, anarhije v produkciji in trgovini, ki je posledica in simptom propadajočega liberalnega kapitalizma.

S političnimi kapljicami pa se taka težka bolezen, ki preti ubiti ves organizem, ne dá zdraviti. Tudi s strankarskimi obliži ne. To bo pokazala bližnja bodočnost nekaj mesecev. Brez znanstveno pravilnega gospodarskega, kulturnega in socialnega načrta za daljšo dobo let, ki ga bo izvajala krepka in poštena vlada, zavedajoča se svoje stalnosti, ne pride niti naša Jugoslavija nikamor naprej, Jugoslavija, ki ima sicer priznано potrpežljivo in skromno prebivalstvo.

Ali si poravnal naročnino?

svoji temeljni pravičnosti ne more sprožiti. Demokracija bi nedvomno lahko ogromno koristila zlasti širokim ljudskim plastem, ako bi resnično obstojala, ako bi ne bila samo brezdušna moda. Toda demokracija je le načrt, ideja, ideal. Rusi imajo svoje gospodarske »petletke«. Izpolnijo jih recimo do 75 ih odstotkov. Demokracija pa ima svojo »stotisočetko« in izpolni na leto zdaj več zdaj manj odstotkov, recimo letos 2%, prihodnje leto morda 10%, čez nekaj let pa morda le 0,05%. Čez 20.000 let pa bo morda prišla do 75%. To pa zato, ker morejo biti vstvarjena temeljna načela demokracije, to so: enakost, bratstvo in svoboda le v nekem božanskem, nadzemskem carstvu, ko človek ne bo več človek, revna stvar, polna slabosti, strasti in grehov vsake vrste, očitnih in tajnih, marveč, ko bo človek, kot mu je že kača v raju zašepetala: Bogu enak.

Današnja demokracija je zasnovana na vesoljni oblasti števila. Kdor spravi večja števila skupaj (pošteno ali nepošteno), ta bo vladal. O tem, kako se »število« razteza ali krči, o tem vam pove dandanes vsak otrok v Jugoslaviji cele bajke. Berite zgodovino demokracije v Angliji, Franciji in drugod, pa vam bo ostalo v duši mnogo grenkega. Nikdar ni šlo v praksi demokratičnih strank in vlad za to, da se doseže nekaj pravičnega, nekaj skladnega in obče dobrega, marveč le za to, kako se bo volilo, ali po listah, ali po volilnih okrožjih, samo da bo stranka, ki vodi volitve, dobila več glasov in druge »potunkala notri«. Pa to še ni dovolj. Ko se je po silnih naporih, borbah in prelivanju krvi doseglo vseobče pravo glasovanje, so se pojavila nova sredstva za uničevanje čiste demokracije. Veliki časopisi so pričeli, plačani od malostevilnih gospodov, kovati »javno mnenje«, to se pravi vplivati na čitate, jim izpodbijati njihovo osebno prepričanje in ga nadomeščati z mnenjem nekaj denarnih mogotcev. Stvorila so se tajna združenja, duhovna gibanja, stvorila so se orodja gospodarskega pritiska, recimo banke, posojilnice, ki so vsa vplivala na volivca, da ni glasoval po svoji vesti, marveč tako, kot so mu diktirali neznan, visoko zgoraj nekje skriti mogotci. In tako se je demokracija izmaličila ter je dejansko zopet po večini ostala orodje v rokah domače, včasih pa tudi tuje industrijske in finančne gospode.

Demokracija je mogoča le v omejenem obsegu, le, ako je ljudstvo politično vzgojeno in politično zrelo, ako ima prečiščene pojme in poglede na silno komplicirana dejstva političnega in gospodarskega, zlasti gospodarskega življenja. Pri nas se je na tem področju doslej ne mnogo, ampak vse zanemarjalo. Zrelj može govore kot mali otroci. Seveda, tistim, ki demokraciji načelujejo, je bolj pri rokah, ako imajo za sabo množico, ki je v džungli političnega življenja nesigurna in se iz strahu pred zablodo in pred divjimi zvermi dá voditi, kamor pač voditelji hočejo, kakor hočejo in kadar hočejo.

Danes je demokracija v modi, kot je bila v modi še včeraj avtoriteta, sila ali, če hočete, nasilje. Toda, kdor od nje pričakuje čudežev, je politično nezrel. In čudežev pričakujejo pri nas mnogi, in pričakujejo jih kljub položaju v Evropi in na svetu, čeprav se marsikomu, pa naj si bo kmetovalec, industrijec ali trgovec, usoda kuje ne v naši domovini, ampak kdo ve kje na kakšni šumni, vrvenja polni borzi v tujini, kjer še pred kratkim smr-kavi komiji s penečimi se usti razglašajo tečaje delnic, valut in žitne cene.

Vprašaj, bralec: Demokracija dá ali ne? Odgovorjamo: dá, samo demokracija se mora najprej resnično in dejansko izvesti, da pa bo to mogoče, mora ljudstvo politično dozoreti, da pa dozori, ga je treba politično vzgajati, to pa se doseže le v celi vrsti rodov. Kdor pa trdi, da bo demokracija že jutri dosežena in da bo osrečila ljudstvo, ta ali nič ne ve ali pa se igra, temu je le za modo — in moda za to, da bi dobro ljudstvo malo vodil za nos. Dokler pa čista demokracija ne bo dosežena, toliko časa bodo politiko vodili, opiraje se na število več ali manj nezavednih in nesvobodnih volilcev, maloštevilni in bistri ljudje, in sicer lepo po svoji volji in po volji raznih podjetij in ustanov, dočim bo ljudstvo lepo gledalo kost »časopisne«, »literarne« in »operetne« demokracije — radi ljubega miru in pohlevnega kratkočasia. Pa tudi to bi ljudstvo sprejelo in ne bi bilo koncem koncev tako slabo, ako bi te maloštevilne voditelje navduševala ljubezen do naroda, pamet, znanje in modrost, ne pa gola se-

Vest slovenskega naroda

(Odlomek iz zadnjega dejanja žalostne burke.)

(Seja »odpuščenih bolničarjev«. Predseduje nesojeni »voditelj slovenskega naroda« Stavicelj, ki se je vrnil z od-dih. Prvega tajnika Kolarja ni, tudi podpredsednika »bojnega tovariša« prof. Mataja ne. Polovica odbornikov molči ves čas igrokaza. Semtertja si napravi ta ali oni kako zabeležko.)

STAVICELJ (slovesno): »Otvarjam sejo. Kje sta Mataj in Kolar?«

GRLICA (II. tajnik): »Kolar je menda v Komendi, Mataj pa na Brezjah. Pripravljata bolničarske tabore.«

STAVICELJ (razburjeno): »Kaj? Bolničarske tabore? Ti spadajo v mojo kompetenco. Ali sem zastoj vložil v pokret že 40 jurjev? Tako nedisciplino si prepovem. Kdo je pooblastil Mataja in Kolarja, da gresta tja?«

STAFLOCELJ (bobna s prsti po mizi): »Trará, trará. Dr. Omlačen in dr. Prepír!«

STAVICELJ (razkačeno): »Od kdaj pa ta dva poveljujeta pri bolničarjih?«

DR. MEVŽELJ (vdano): »Odkar si ju ti vpeljal pri nas!«

STAVICELJ (resno): »Jaz sem ju samo za svet vprašal, kako bi se lahko znebil tistih zločkov, tistih prelomkov. Prosil sem ju za pomoč. Zdaj pa hočeta ostati in komandirati moji armadi.«

STAFLOCELJ: »Trará, trará. Tvoji armadi?! Pa menda ne misliš dobesedno? Trará.«

STAVICELJ (turobno): »Ta dva me že ne smeta izriniti. Jaz sem vložil v naše bojevniško podjetje že 40 jurjev. Koliko pa sta vložila dr. Omlačen in dr. Prepír? In kdo je pokret začel?«

DR. MEVŽELJ (zraste): »Ti že ne, Stavicelj! Tiste, ki so ga začeli, si vse izključil!«

STAVICELJ (osuplo): »Kaj govoriš? Ali si pijan?«

DR. MEVŽELJ (bojevito): »Jaz pijan? Zdaj mi je pa dovolj tvojega terorja in domišljavosti, Stavicelj!«

DR. KLEIN (sonorno): »To je razžalitev veličanstva našega predsednika in voditelja slovenskega naroda tovariša Stavicelja. Predlagam, da bivšega bojnega tovariša Mevžlja takoj izključimo.«

STAFLOCELJ: »Trará, trará. Kje pa imaš pravila, tista... fašistična?«

JUGOGEMBEŠ (vrti prste): »Stoj, pravila so moja špecialiteta...«

DR. NABODALO: »No, in?! Ti, Jugogembeš, si pobijal »fašistična« pravila »Bolnika«. Kakšna pravila pa imaš zdaj, ali morda demokratična?«

JUGOGEMBEŠ (zamiži na eno oko): »Nobenih nimamo zdaj, nobenih; tja, m-tja!«

DR. MEVŽELJ (kriči): »Tebe, Jugogembeš, imam na sumu, da si nalašč tako spletkaril, da smo zdaj razpuščeni in odpuščeni.«

JUGOGEMBEŠ (se zvito smehlja): »Ti si Mevželj, to pride od me, in se ne spoznaš na premogovno politiko!«

STAVICELJ (udari ob mizo): »Mir! Kdo je tukaj predsednik? (Polovica odbornikov se strese, druga polovica se muza.) Preidimo na dnevni red! Situacijsko poročilo poda naš odlični urednik »Človek z bobni!«

ČLOVEK Z BOBNI: »Gospodje, tovariši, bratje in sodrugi...«

PORENTA (bruhne v smeh): »Ne vsega naenkrat, človek z bobni! Pri vseh strankah isti hip ne moreš biti.« (Doselej mutasta stran sejalcov se tiho hahlja, nekateri se vidno mučijo, da bi tiščali usta skupaj.)

STAVICELJ: »Mir! Nič hudega ni storil človek z bobni, saj smo nadstrankarski pokret. (Splošna veselost. Porenta pa se v divjem smehu tolče po kolenih.) Vendar je naš uradni naziv »tovariši!«

bičnost in služba nekim vnanjim silam. In da bi vsaj tako bilo, da bi dosegli vsaj tako demokracijo, ne čudežno, ampak delavno in za ljudstvo usmerjeno, k temu nam Bog pomaga.

DR. MEVŽELJ: »Lepi tovariši...« (Pst, pst, čujmo!)

ČLOVEK Z BOBNI: »Gospodje tovariši! Gospod predsednik Stavicelj mi je ukazal, da skušam po kaki stranski poti doseči, da bi se omeščalo srce g. dr. Gorotanec in da bi vendarle sprejel našo deputacijo.«

GOTOVLJAN Z JOŠTA: »Jaz pa sem mislil, da smo za Mačka.«

STAVICELJ: »To bomo še videli, za koga bomo.«

DR. MEVŽELJ: »Značajnost, neomahljivost, doslednost, kajne, Stavicelj?« (Pst! Molči, pijanec!)

PLEVELJ: »Zadnjič pa si dejal, tovariš Stavicelj, da si smrtno razžaljen, ker te dr. Gorotanec ni hotel sprejeti za časa kongresa. V tebi da je razžalil voditelja slovenskega naroda in da ne pojdeš prej k njemu, dokler te ne bo klical sam.«

STAVICELJ: »Kaj drugega pa hočem doseči, kakor da bi me klical? Naprej, človek z bobni!«

ČLOVEK Z BOBNI: »Da izvršim povelje gospoda predsednika, sem iskal primerne stranske poti. Našel sem jo v uredništvu Jugoslovanskega državnega ljudstva, odkoder sem že desetkrat telefoniral v Beograd...«

MORAVČAN: »Belgrad, ne Beograd, izgovarja naša stranka...«

STAVICELJ: »To bomo še videli, kako bomo mi izgovarjali. Počakajmo poročilo do konca!«

DR. KLEIN: »Maček izgovarja »Beograd!«

DR. MEVŽELJ: »Kaj čenčaš ti o Mačku, saj si bil v Ljotičevem odboru.«

DR. KLEIN: »Saj je Stavicelj še sedaj in Fazanc tudi. Izstopili še nismo. Ne vemo, kaj še bo. Ker pa zaenkrat Ljotič ne deli mandatov, moramo pogledati najprej h Gorotancu in Mačku.«

DR. MEVŽELJ: »Značajnost, doslednost, zvestoba...«

STAFLOCELJ: »Trará...«

ČLOVEK Z BOBNI: »Telefoniral sem desetkrat v Beli grad (Porenta se zakrohoče: Novi Salomon oziroma Ivan Hribar!) Gorotančevemu novinarju... — (medklici: »Časnikarju!«) časnikarju, da bi za nas prosil.«

STAVICELJ: »No, in uspeh?«

ČLOVEK Z BOBNI: »Doslej neuspešno. Dr. Gorotanec molči kot riba. Bojim se, da smo padli v nemilost.«

STAVICELJ (skoči pokonci in udari po mizi z njemu lastnim pogumom): »Konec je poniževanja, tovariši! Jaz sem dal 40 jurjev za pokret. Koliko pa je dal Gorotanec? Od tega trenutka mu napovedujem vojno.«

STAFLOCELJ: »Trará, trará...«

DR. KLEIN: »Živio naš vojskovodja, naš Stavicelj! Takega te želimo. U boj, u boj...«

PORENTA: »To bo boj med dvema orjakoma... Ha! ha! ha!« (se zviija v krčih.)

DR. JOHACELJ: »Kaj se režiš, Porenta! Saj je tudi mali David premagal velika na Goljatu.«

DR. KLEIN: »In naš domači bojevnik Krpan hrusta Brdavska!«

STAFLOCELJ: »Pa kar s a m ga misliš, Stavicelj?«

STAVICELJ: »Poiskali si bomo zaveznikov.«

GOTOVLJAN Z JOŠTA: »Pojdimo z Mačkom!«

DR. JOHACELJ: »Jaz bi bil za Mačka. Ali bo kmalu na vladi? Zanima me namreč radi banskega mesta.«

GRLICA: »Jaz sem tudi za Mačka. Še volil sem ga. Mene bodo ljudje razumeli. Tebe pa že težje, Stavicelj. Ko bi ne bilo tistega nesrečnega telegrama, s katerim si se v imenu vsega slovenskega naroda poklonil dr. Gorotancu!«

PLEVELJ: »In ko ne bi ob kongresu toliko moledovali, da vas sprejme.«

PORENTA: »In ko se ne bi bili potem, ko vas ni hotel sprejeti, priporočali celo pri dr. Omlačenu in dr. Prepírju za nižje šarže v članstvu slovenskega naroda.«

JUGOGEMBEŠ: »Členstvo se pravi, ne članstvo. To je hrvaško. Tudi se ne pravi časopisni članek, ampak členek.«

DR. KLEIN: »Hrvatov ne gre zametavati, če hočemo k Mačku.«

ČLOVEK Z BOBNI: »Tudi jaz bi bil za Mačka. Bojim se le osmešiti, ker sem toliko moledoval zate, Stavicelj, okoli Gorotanca. In da mi ne bi očitali neznačajnosti, če bi presedlal.«

PORENTA: »Kolosalno! Jaz sem vedno slutil, da imaš izvrjno humoristično žilico, o človek z bobni.«

STAVICELJ: »Pustimo šale in mislimo na višje koristi našega slovenskega na-

roda! Preidimo k stvari: dr. Gorotanec je pokazal črno nehvaležnost, povrh pa je to star politik po idejah in po letih...«

STAFLOCELJ: »Trará, trará! Od kdaj pa je tako star?«

STAVICELJ: »Zahtevamo, da neha enkrat igra z ljudstvom, da neha te pogubne spletke...«

DR. MEVŽELJ: »Fuj!«

STAVICELJ: »Kaj praviš?«

DR. MEVŽELJ: »Nič. Fuj!« (Pljune.)

STAVICELJ: »Ljudstvo ni več bacek.«

STAFLOCELJ: »Trará.«

STAVICELJ: »Kaj praviš?«

STAFLOCELJ: »Nič, trará.«

STAVICELJ: »Od vsakogar, ki prihaja kot voditelj ali general, naj zahteva ljudstvo najprej legitimacijo...«

PLEVELJ: »Kakšno pa?«

STAVICELJ: »To bom jaz določil... Da zaključim: mislim, da narod od mene zahteva, da vržem Gorotanca, da požegnem gluhe in slepe stare politike in da stopimo na pozornico mi, resnični vi-teži, čisti, mladi in resnično močni, resnično plemeniti.«

ČLOVEK Z BOBNI: »Prosim za zvišanje plače.«

STAVICELJ: »Molči, žurnalista Ščuka... Hočemo, da ljudstvo samo odloča v vseh stvareh. Zato sem sklenil, da gremo z Mačkom.«

(Molčeca polovica odbornikov vstane in se poslovi, rekoč): »Veste, gremo na vlak! Živio dr. Gorotanec!«

STAFLOCELJ: »Trará! Kam pa gredo? Saj še noben vlak ne odhaja!«

DR. KLEIN (zvonko): »Predlagam, da jih izključimo.«

PORENTA: »Tepec! Odkod jih hočeš izključiti? Saj nimaš več ključev.«

JUGOGEMBEŠ: »In fašističnih pravil.«

GRLICA: »Ali pa si gotov, Stavicelj, da bo šla večina z nami?«

STAVICELJ: »Mora. Zakaj pa sem vtaknil 40 jurjev v pokret?«

PLEVELJ: »Zadnjič si pa rekel 30.«

STAVICELJ: »Stroški naraščajo.«

STAFLOCELJ: »Uspehi pa tudi, trará.«

STAVICELJ: »Teda smo složni za novo politiko...«

STAFLOCELJ: »Katera je že zdaj ta po vrsti.«

STAVICELJ: »Komaj tretja.«

PLEVELJ: »Štejmo: 1. mi sami; 2. Marušič; 3. Ljotič; 4. Jevtič; 5. Gorotanec + Maček; 6. Gorotanec brez Mačka; 7. Maček brez Gorotanca. Sedem.«

DR. MEVŽELJ: »Pozabljaš, da je Stavicelj podpisal lani 6. oktobra pakt z jugofašisti.«

STAVICELJ: »Jaz nisem nikoli bil fašist.«

DR. MEVŽELJ (z glasom jerihonske trombe): »Meni ne boš tajil. Prvi si govoril za stanovščino, najglasneje hvalil Mussolinijev sistem; ko si se vrnil iz Nemčije, nisi mogel prehvaliti Hitlerja. Komaj so te ustavljali. Glede izključevanja pa si prvi.«

STAVICELJ: »Krivico mi delaš. Jaz hočem dobro slovenskemu narodu. Zato se poslužujem vseh sredstev.«

DR. MEVŽELJ: »Da, vseh, čednih in nečednih. Sicer pa že nehaj z vednim sklicevanjem na slovenski narod. V Beogradu si nekoč dejal, da bo živel slovenski jezik komaj sto let.«

STAVICELJ: »Kdaj je to bilo?«

DR. MEVŽELJ: »Pred 10 meseci!«

STAVICELJ: »No, vidiš! To je že zdavnaj!«

DR. MEVŽELJ: »Fuj!«

STAVICELJ: »Kaj praviš?«

DR. MEVŽELJ: »Nič. Fuj!«

DR. NABODALO (ki je bil odšel iz seje dvorane, se vrača zasopihan): »Joj, kaj bo?«

VSI: »Kaj pa je?«

DR. NABODALO: »Maček dela brez nas.«

STAVICELJ (zagrmí): »Kaj? Kako si to upa? Govori!«

DR. NABODALO: »Ima že druge. Prihodnji teden izide časopis. Zraven so njegovi kandidati in še več drugih. Tudi iz tvojega taborja so že nekateri tam, brez tebe in proti tebi, Stavicelj?«

STAVICELJ (v skrbeh): »Pa saj bodo rabili načelnika? Jaz sem se pripravil na žrtvovati.«

DR. NABODALO: »Pravijo, da te vzamejo kvečjemu za navadnega volilca! Načelniška mesta so si pa že razdelili. Ne zaupajo ti.«

STAVICELJ (obupan): »Oče, odpusti jim, ne vedo, kaj delajo? In jaz tako ljubim slovenski narod.«

STAFLOCELJ: »Trará!«

STAVICELJ: »Kaj si rekel?«

STAFLOCELJ: »Nič! Trará!«

DR. MEVŽELJ (praznično — resno): »Stavicelj, daj si dopovedati, da nisi za po-

litiko. Politika ni bradlja in ne marela. Umakni se, preden boš čisto sam!»
STAVICELJ (proseče): »Saj vi me ne boste zapustili, bojni tovariši!«
STAFLOCELJ: »Jaz nisem tvoj bojni tovariš. Jaz sem bil kanonir pri havbicalah na francoski fronti. Kje si bil pa ti? Trará!« (Vzame klobuk in gre. Za njim odideta Grlica in Johacelj.)
STAVICELJ: »Stojte, tovariši! Jaz vem še eno rešitev, če nas ne vzame Maček.«
PLEVELJ: »To bi bila osma politika v poldrugem letu. Povej jo!«
STAVICELJ: »Da postanemo čisti bojovníki, takorekoč vest slovenskega naroda.«
DR. MEVŽELJ: »Fuj!«
STAVICELJ: »Kaj praviš?«
DR. MEVŽELJ: »Nič! Fuj!« (Vzame klobuk in odide, za njim pa Plevéj, dr. Klein, dr. Nabodalo, Porenta in Gotovljan z Jošta.)
VSI: »Zbogom!«

(Stavicelj, Jugogembeš in človek z bobni sami.)
JUGOGEMBEŠ (si mane roke): »Fino sem izpreminjal pravila in demokratiziral 'Bolnika'.«
STAVICELJ: »Kaj praviš?«
JUGOGEMBEŠ: »Ali še ne razumeš? Tebi ni pomoči! Meni se mudi drugam. Ti pa ostani z Bogom, o ti, vest slovenskega naroda!« (Odide.)
ČLOVEK Z BOBNI: »Ali vas lahko prosim za predujem, gospod predsednik?«
 (Stavicelj strmi. Zastor pada.)

TUDI »STANOVSKO« ZASTOPSTVO.
 (Poslanec Mohamed Rajković, po pokliku iz Iblane, po poklicu pa prevoznik, je kot svojo prvorojeno interpelacijo v skupščini postavil zahtevo, da se znižajo davščine na prevoznikstvo.)
ŽANE: »To-le pa ni prav, da naš poslanec Rajković misli samo nase. Kaj mi drugi ne rabimo njegove pomoči?«
FRTAVČEK: »Najbrž je mož zdaj za stanovsko zastopstvo. Zatorej se je najprej spomnil svojega stanu.«

OGNJENI KRIŽI.
 (»Ognjeni križi« so glavna francoska fašistična organizacija. 14. julij je francoski narodni praznik. Pričakovati so, da bo tedaj nastopilo okrog 500 tisoč ognjenih križev. Jih je pa bilo le 50.000 — »Bolničar« je do nedavna bil glasilo slovenskih »ognjenih križev« pod vodstvom g. Stavicelja.)

»**BOLNIČAR**« pred 14. julijem: »Dol s fašizmom! Mi moramo biti taki kot »ognjeni križi« na Francoskem; z eno besedo: vest slovenskega naroda.«
 »**BOLNIČAR**« po 14. juliju: »Dognano je, da so »ognjeni križi« fašisti.«
STAVICELJ (bere »Bolničarja«): »Vraga, kaj je pa to? Kdo je pa to zapisal v moj list?«
STAFLOCELJ: »Saj sem zmeraj dejal, da si naiven, Stavicelj. Ker je »ognjenih križev« desetkrat manj, kot smo pa trdili, so pač fašisti; sicer bi bili pravilna bojovniška organizacija: francoski »Boj«, oziroma vest francoskega naroda. Kar se tiče tistega, da je »Bolničar« tvoj list, pa vprašaj urednika in lastnika tovariša Kolarja. Ali ta nima nobene besede?«
STAVICELJ: »Hudirja! Pa ne, da tudi ta ne bi priznal, da sem jaz voditelj slovenskega naroda...«
STAFLOCELJ: »Trara, trara... Zdi se mi, da si zdaj ti na vrsti, da se izpolni nad teboj tista: zamorec je opravil svojo dolžnost, zamorec lahko gre.«

»**FANTJE, DEŽ BO!**«
 (Glasilo »vesti slovenskega naroda«, »Bolničar« se je preselil v bivšo tovarno dežnikov pred Skofijo.)
JOHACELJ: »Le bolj počasi, človek z bobni! Kam pa kam?«
ČLOVEK Z BOBNI: »V uredništvo »Bolničarja.«
JOHACELJ: »Kako? Saj to je po moji vednosti v Rejonovi hiši v Kolodvorski ulici.«
ČLOVEK Z BOBNI: »Tam je bilo. Zdaj pa je v bivši tovarni dežnikov voditelja slovenskega naroda.«
JOHACELJ: »Meni pa ni nič povedal. Kako pa to?«
ČLOVEK Z BOBNI: »Tako je: gospod haukman so rekli: bojovníki, črni oblaki se zbirajo. Dež bo. Zategadelj razpnite

dežnike! — Takisto smo se preselili v njegovo tovarno, kjer bo zadosti dežnikov. Sicer pa nimam časa, ker moram telefonirati v Belgrad uredniku »Jugoslovanskega državnega ljudstva«.

NİČLE.
 (Ni vseeno, če stoji ničla pred številko ali pa za njo. — Računica za I. razred ljudskih šol.)
PLEMELJ (v prepiru): »Dr. Gorotančevi pristaši so same ničle.«
CUNDER: »Prav takšne kakor dr. Mešetarjeve. Samo, da ima dr. Mešetar svoje ničle pred seboj, dr. Gorotanec pa za seboj.«

PRI CVIČKU.
 »Prav za prav so ti naši poslanci tragične figure. V kratkem bodo morali glasovati za novi volilni zakon, za tajne in svobodne volitve. Tako se mi zdi, kot tisti, ki je žagal vejo, na kateri je sedel.«
 »Meni pa se zdi kot tkalci, ki spletajo vrv za svoj lastni vrat...«
 »Meni pa kot grobarji, ki si kopljejo svojo lastno jamo...«
 »Grozno, grozno! Ančka, še dva decil!«

NARODNO POMIRJENJE.
Eden kriči: »Rešite nas Hrvatov!«
Drugi vpije: »Rešite nas »Pofa« in »Polovcev!«
Tretji javka: »Rešite nas iz klešč tujege kapitala!«
 Tako podobno gre to naprej.
 V Srbiji pa so na nekem shodu klicali: »Hrvat, rešite nas Srbe pred srbsko čaršijo!«
 Mi pa pristavljamo: »In pred njenimi plemenski podružnicami med Hrvati in med nami. Amen!«

BOLJE JE: DRŽI GA, KOT LOVI GA!
 »Ali si bral, Bine, da je dobil bivši poslanec Kadič ali Kradič eno leto zapora?«
 »Hvala Bogu, vendar so vsaj enega zaprli. Mogoče se bodo navadili in bo šlo v bodoče hitreje in lažje z obsodbami. Vsak začetek je težak...«
 »Ampak Našice, Našice! Tam so šele »delali« na debelo! Ko pa je sodnik enega hotel zaslišati, je rekel, da je prav za prav odgovoren samo kroni! Zakaj ga niso takoj zaprli?«
 »Ko jim je pa ušel na iskrih lipicancih! Lovi ga — ako možeš!«

OBRAČUN.
 »Naše dnevno časopisje je postalo zanimivo. Nekdaj tako visoki gospodje se izgovarjajo na mile viže in si očitajo, kdaj in kako dolgo je eden ali drugi bil pri krmlu in kaj je tedaj napravil oziroma ni napravil.«
 »Res je. Nekam nervozni so postali. Veš, sosedova Mica, ki ima nečaka v Beogradu, je povedala, da je le-ta zvedel od svojega prijatelja, čegar stric peče čevapčiče v neki beograjski kavarni, da bodo napravili sedaj generalno revizijo vsega upravljanja z državno imovino od prevrata pa do danes. To bodo prišle stvari na dan! Na beograjskih Terazijah, na zagrebškem Zrinjevcu in v ljubljanskem Tivoliju pa bodo postavili velike skrinje, v katere bodo lahko metali ljudje nepodpisane ovadbe vseh grešnikov. In se nikomur ne bo treba bati preganjanja. Ovadbe bodo preiskali in krivce zgrabili za vrat.«
 »Že vidim, da si tič, in da si izvrstno informiran!«

Brez slave
 Napovedana knjiga vojnih spominov tovariša Vinko Gaberc-Gaberskega je izšla. Pisatelj sam poudarja v predgovoru, kako hitro blede spomini na svetovno klanje, kako se zabrisujejo križi in težave posameznikov in prizadetih narodov, kako gine strah pred vojno, tem najhujšim sovražnikom človeške družbe. Potrebno je, da vsak po svojih močeh prispeva k pravemu pojmovanju vojne, potreba je zbirati in urejevati spomine ter tako pomagati graditi odpor proti vsaki novi vojni nevarnosti.
 Knjiga, ki na 258 straneh opisuje pisateljeve doživljaje od junija 1914 do decembra 1918, je razdeljena na 35 poglavij in nosi naslov »Brez slave«. Izšla je v samozaložbi in stane 25 Din.
 Tovariši bojovníki, sežite po tej knjigi, oživljajte ob njej spomine, dajte jo pa čitati tudi mladini, da bo videla, kako so trpeli radi lahkomišljenosti in pohlepa nekaj mogočnejšev njih očetje.

Širite »Prelom«!

Načrtno gospodarstvo in Jugoslavija

(Nadaljevanje.)

Komaj je prenehala svetovna vojna, se je že začelo povsod misliti na pripravo mobilizacije zaledja v mirnem času. Militaristična gospodarska politika z avtarističnimi stremljenji se je začela pojavljati v vseh državah že takrat, ko je še vsem lebdela pred očmi katastrofalna primer gospodarske blokade med vojno ter so vsi hiteli, da čimprej preuredijo svoje narodno gospodarstvo tako, da bi zadoščalo samemu sebi.

Taka stremjenja so se pojavila tudi pri nas že kmalu po vojni ter so njih prvotni inicijatorji imeli čisto poštene namene, koristiti s tem svoji državi s povečanjem njene obrambne moči.

Na drugi strani so se zopet našli tudi dobronamerni gospodarstveniki, ki so enako s čisto gospodarskega stališča pravilno sklepali, da rabimo kot poljedelska država tudi svojo industrijo, da bi imeli doma pri rokah kolikor mogoče vsega, kar rabimo.

Do tu je bila cela zadeva čisto v redu. Če bi se začelo takoj takrat preusmerjati naše poljedelstvo in v zvezi s tem uvajati industrializacijo za resnično kritje čisto naših potreb ter predelavo naših sirovin po načrtu, ki bi obsegal vso našo novo gospodarsko celoto, t. j. celo državo, bi bila stvar tudi ostala v redu. Kakor že uvodoma v prvem članku pod istim naslovom rečeno, smo imeli tedaj za to tudi lepo priliko, ki jo druge stare države niso imele, ki pa se tudi nam sedaj ne bo nikdar več povrnila. Kakor smo že tam naglasili, se je namreč znašlo tedaj prvič pet raznih gospodarskih edinic pod skupno streho. Na dlani je bilo in logika vsakega zdravega razuma bi bila pričakovala, da bi se bili vsedli gospodarski predstavniki teh petih edinic za eno mizo, pa da bi se bili vprašali, kaj vsak ima, kaj vsak lahko da in kaj rabi.

Tod namesto njih so se zbrali le čisto-krvni politiki, ki so vodili sicer enake pogovore, toda o glasovih, ne pa o gospodarstvu. Rekli pa smo že uvodoma v prvem članku, zakaj smo v Jugoslaviji tako zelo pogrešali že od vsega začetka vsak smisel za skupnost in organizacijo. Tako so seveda čisto naravno zagospodovale v Jugoslaviji stare stranke s »čisto« politiko, privlečene iz predvojne Srbije in bivše Avstro-Ogrske, ki so zastopale čisto staro pokrajinske interese in miselnost, brez ozira na novo skupnost, pa celo naravnost proti njej. Med istočasnim besnenjem pristnega kapitalistične-

ga liberalizma v gospodarstvu so te stranke svoje delovanje tudi v svojih lastnih pokrajinah kmalu zožile in omejile samo na čuvanje interesov posameznikov v dotičnih pokrajinah, torej niti več celih pokrajin ne, kajti v slednjem slučaju bi se bilo mogoče vendarle odkrilo, da je interes pokrajin v interesu skupnosti.

Take stranke so se potem od časa do časa koalirale ene proti drugim, da bi se kmalu nato zopet zvezale z včerajšnjimi nasprotniki proti dotedanjim zaveznikom. Pač po trenutni »čisto« politični situaciji, ne pa mogoče po kakšnih sorodnih programih ali važnih gospodarskih, pa včasih niti čisto političnih vprašanjih celote ne, ampak v najboljšem slučaju za trenutne koristi svojih pokrajin, če že ne, kar je bilo mnogo češče, samo posameznikov v dotičnih pokrajinah. Zato tudi od tedaj, pa vse do danes iz kakšnega skupnega gospodarskega načrta nikdar nič bilo ni (pa mirne duše lahko rečemo, tudi jutri še ne bo, ker se glede strank, razen njenih imen, še ni prav nič spremenilo). Gospodarstvo pa je bilo prepuščeno onemu slavnemu liberalističnemu »laissez faire« — pustite, naj dela vsak, kar hoče! Pa je tudi res delal le vsak — zase.

Radi prvotno čisto pravilne in dobronamerne zamisli o gospodarski narodni neodvisnosti, se je hotelo z zvišanjem uvoznih carin vsvariti podlago za osnivanje domače industrije. Toda čisto-krvni politiki so takoj izrabili dobronamerna stremjenja na gospodarskem polju sebi in svojim v korist. Prijateljem in prijateljem prijateljev, ki so baje v vojni mnogo »izgubili«, so se delile izvoznice in dovoljenja za osnivanje industrijskih podjetij, ljudstvu pa obveznice vojne škode. Pa tudi te obveznice so mu potem čisto za brezenje odkupili denarni, ponajvečkrat obenem tudi politični mogotci po mestih in na deželi.

Ker za osnivanje domače industrije nismo imeli svojega kapitala, se je začel na veliko uvoz tujega, ki je potem vsvarjal našo »domačo« industrijo skupaj s prijatelji in prijatelji prijateljev raznih političnih osebnosti.

Pod zaščito carinskih plotov je delala industrija, kar je hotela, posebno ker je vsako njeno podjetje tako duhovito sestavilo svoj upravni svet in delničarje, da so bili vodilni strankarji prav dobro vpoštevani. Poljedelstvo pa je tudi izvažalo, kar in kakor je hotelo. T. Š.

Ostanejo, kakor so bili...

Pravijo, da je naša trgovinska bilanca že nekaj let, sicer ne mnogo, pa vendar aktivna, pa da zato ostanemo pri nevezanem, liberalnem gospodarstvu. Lepo. Toda ne povedo nam, koliko plačujemo na anuitetah za naša zunanja posojila in vojne dolgove, za katere je potreben velik presežek v aktivni trgovinske bilance, da bi bili plačani letni obroki, pa da bi tudi naša druga, t. j. plačilna bilanca v inozemstvu bila vsaj znosna. Poleg tega je v to »aktivno« bilanco vračunanih tudi onih, sicer ne malih, pa vendar 400 do 500 milijonov, ki jih dolgujeta Nemčija in Italija našim izvoznikom, kateri kljub »aktivni« bilanci nikakor ne morejo priti do svojega denarja, ker mi točno za to vsoto več prodamo, kakor pa kupimo v obeh teh državah, zato pa kupujemo mnogo n. pr. v Franciji, prodamo pa tam skoraj nič. Pa vendar trde sedaj merodajni, da naše zunanje trgovine ni treba dirigirati, češ, da nam liberalna trgovina prinaša več »koristi«?

Kako bo rešeno vprašanje kmečkih dolgov, še ne vemo. Govori pa se, da bo morda vendar rešeno s konverzijo. Na ta način se bomo sicer začasno znebili posledic gospodarske krize vsaj v tej smeri, njenih vzrokov pa nikakor ne. S tem bomo samo postavili kmeta nazaj v stanje iz let tik pred izbruhom krize, ne bomo mu pa s samim tem že vsvarili pogojev, da ne bi takoj zopet začel bresti v novo krizo. Govori se sicer obenem tudi, da misli Narodna banka končno vendar izpremeniti svojo kreditno politiko. Toda, če bodo šli krediti zopet breznačrti industriji v žrelo, ne pa v prid intenzifikaciji in preusmerjanju poljedelstva ter resnično domači industriji, ki naj služi našemu poljedelstvu za predelavo njegovih last-

nih sirovin, smo, ali pa vsaj bomo kmalu spet tam, kjer smo bili.

Ker pa ostanemo, po izjavi sedaj merodajnih, pri liberalnem gospodarstvu, pri »demokraciji« smo pa itak tudi, bo pač liberalna demokracija spet enkrat krpala, kar bi se moralo na novo šiti. Saj bodo — kar je glavno — krpe do volitev izdržale, in se ne bo do takrat opazilo, da so krpe, pozneje pa bo spoznanje, da je rešitev le v načrtnem gospodarstvu, za volilce prepozno, za izvoljene pa že nevažno.

Korotanec:

Od desetih samo enega

Na Koroškem je bilo leta 1882. 120.000 Slovencev. Vseh prebivalcev je štela tedaj Koroška 335.000. Slovenci so tvorili torej pred pol stoletjem na Koroškem nad eno tretjino deželnega prebivalstva. Če odračunamo Mežiško in Kanalsko dolino, bi moralo biti zdaj na Koroškem, torej v sedanji avstrijski Koroški 130.000 Slovencev. A avstrijske oblasti so jih naštele leta 1923. samo 37.000! Leta 1934. pa samo še 26.796! Te številke so gorostasne! Kam je v desetih letih, od leta 1923. do leta 1934., zopet izginilo 10.000 Slovencev? Kdor ima še kaj trezne pameti v glavi, uvidi, da je enostavno nemogoče, da bi bilo v kratki dobi desetih let izginilo 10.000 Slovencev na Koroškem! Takoj je jasno, da gre tu za veliko sleparijo, za brezvesten »švindel«! Kam naj izgine v desetih letih 10.000 Slovencev na Koroškem? Ali jih je pobrala kuga, ali so jih pobili, ali se Slovenci na Koroškem ne množijo več, ali so se izselili? Ne eno in ne drugo, Slovenci na Koroškem so se v imenovanem desetletju brezdvomno pomnožili najmanj za 10%,

saj imajo 30 rojstev na tisoč prebivalcev na leto, ponekod tudi več. Toda, namesto da bi jih bili Nemci našli na desetih letih 40.000, so jih našli samo 26.796!

To je enostavno sleparija!

To sleparijo uganjajo Nemci na Koroškem že mnogo desetletij. Pri vsakem ljudskem štetju tekom zadnjih 50 let so našli manj Slovencev. Res se naš rod na Koroškem ponemčuje, res Slovenstvo na Koroškem propada, toda tako hitro vseeno ne, kakor bi Nemci radi prikazali s svojimi famoznimi štetji! Še danes je na Koroškem 80.000 do 100.000 Slovencev. Brezdvomno. Resnica pa je, da se obseg naše slovenske zemlje na Koroškem ne prestopa krči. Vas za vasjo, župnija za župnijo, občina za občino se potaplja v nemško morje. Gotovo žalostno dejstvo. Malo zemlje imamo, pa še to izgubljam!

Ivan Hribar piše v svojih »Spominih«, da se je leta 1919., meseca februarja sestel na Dunaju z zaupnikom predsednika Wilsona Coolidge-em. Hribar je Coolidge-u pojasneval, da ima Koroška nad eno tretjino slovenskega prebivalstva. Coolidge mu je odgovoril: Od devetih (državno-zborskih) poslancev samo enega!

Američani nas niso poznali. Res so imeli koroški Slovenci samo enega državno-zborskega poslanca, a zakaj so imeli samo enega? Vsled strašnega zatiranja in potujčevanja, kateremu so bili izpostavljeni! Koliko pa so imeli Slovaki svojih poslancev v državnem zboru v Budimpešti in koliko so jih imeli Srbi, Rumuni ali pa Rusini? Kako krivično bi bilo, če bi bili določevali na Ogrskem meje na podlagi števila poslancev, ki jih je kak narod imel v državni zbornici v Budimpešti! To bi se bilo reklo: sankcionirati krivico in nasilje, ki so ju izvajali Madžari nad zaslužnjenimi narodi!

In istotako krivično je bilo, če se je hotelo na Koroškem določevati nove meje na podlagi števila poslancev, ki so jih imeli koroški Slovenci v državnem zboru na Dunaju! Staro krivico je bilo treba popraviti.

NAŠ DELAVEC

Ivan Marjek:

Delavstvo in družabni red

(Nadaljevanje.)

Javna kontrola v nekaterih slučajih že obstoja. Na primer zemljiška knjiga je odprta vsakemu in tam je natančna fotografija naturalne posesti posameznika. Delavstvo je z uvedbo ročnega davka do pare točno popisano, koliko zasluži in koliko družine ima. Tudi razne davčne napovedi temelje več ali manj na »načelu javnosti«. Torej »A« že imamo, recimo še »B«, da bomo videli še to, kar se skriva. To družbi ne more škodovati. Pri uradniku ali delavcu z njegovo plačo bi naprimer posest ¼ milijona gotovo vzbudila pozornost okolice, kako mu je bilo možno to hitro obogatitje, ker vemo za njegov redni zaslužek. Prijeli bi ga in vprašali, kje ga je ukradel ali prigoljufal, ker ga zaslužiti ni mogel. Seveda bi tako izpraševanje vesti veljalo za vse in ne samo za mezdniške. Pri vsaki novi zamisli ima pa neuko ljudstvo svoje pomisleke, dostikrat tudi smešne. Posmechovali so se geslu »enakost za vse«, rekoč, nikoli ne bodo nosili enakih čevljev, imeli enako po 10 Din v žepu, ali enako jedli in stanovali in Bog ve kakšne neumnosti še. Danes pa marsikdo razumeva, kako blagodejno bi na splošno sožitje v družbi uplivalo. Ravno isto je z načelom javnosti. Ne sme se vzeti tako, da bo lahko vsak kontroliral, kdo ima strgane spodnje hlače, umetne ali prave zobe, ali pa da bo moral povedati, kaj je večerjal, zapil ali kaj kadi. Načelo javnosti je mišljeno tako, da bomo vedeli, koliko dobimo, kaj imamo, česa smo potrebni in kaj lahko v dobro skupnosti utrpimo. Načelo javnosti bi preprečevalo možnost potvarjanja in tajejanja resničnih dohodkov, preprečilo umetno izzivanje konkurze, nezdrave in nečedne manipulacije v raznih smereh gospodarstva in končno omogočilo ugotovitev dejanskega stanja gospodarstev sploh, vse to pa seveda ne pod privatno, temveč pod državno incitativo. Samo na ta način bi dobili jasno sliko narodno gospodarskega stanja, po kateri bi videli, kje je preveč in kje je premalo, kje se mora dodati in kje vzeti, kaj potrebujemo, kaj ne: kratko rečeno, prišli bi nekako nezavedno v prepotrebno načrtno gospodarstvo, o katerem se v novejšem času mnogo govori in piše. Predpogoj za pravilno načrtno gospodarstvo je točen in jasn pregled

celokupnih gospodarskih zmožnosti, moči, zahtev in potreb. Torej enostavno rečeno: inventar celokupnega gospodarstva in narodnega premoženja. Ako tega ni, je sploh vsak načrt za uravnovešanje in regulacijo gospodarstva nemogoč. Lahko se sicer dosežejo lokalni ali enostranski uspehi, kar pa ne bo odgovarjalo vseobčim ljudskim potrebam in zahtevam. Bojim se, da bo, kakor v več primerih, tudi tu polovičarstvo več škodovalo kot koristilo. Predvsem se mora poudariti dejstvo, da, dokler bo v našem gospodarstvu prevladoval tuj kapital, kateri eksploatira naša naravna bogastva, naše delavne sile in naš trg, tako dolgo je stremljenje po pravem načrtnem gospodarstvu iluzorično, in ako nimamo zakona, kateri bi omejeval svobodno razpolaganje s kapitalom. Lajnik in menda tudi strokovnjak ne moreta razumeti, kako je mogoče, da se v Jugoslaviji dobro rentirajo le francoski franki, čehoslovaške krone in drug inozemski denar, ki je naložen v naši državi v raznih industrijah, rudnikih itd., naš jugoslovanski dinar pa ne, in mora, ako hoče, da bo plodonosno naložen, iti iz naše države. Ali bi ne bilo tudi tu, z zakonom seveda, možno dopovedati našim dinarskim težakom, da je dinar uveljavljen kot denar za naše potrebe. Kakor mora biti življenje vsakega državljan v dobrobit države v službu potrebe na razpolago, tako mora biti tudi imovina državljanov brez izjeme. Torej enakost za vse in vsakega. S tujim kapitalom so pa prišli v našo državo tudi tuji nazori in tuje navade za izkoriščanje prirodnih dobrin in ljudskih sil. V pohlepu po obogatitju se ni oziralo ne na potrebe in ne na dobrobit družbe. Največji del posledic izsesavanja pa

nosi delavski stan. Delavstvo se je sicer borilo za obstanek, a ker je bilo v tem boju osamljeno, je bilo poraženo. Kapital triumfira, ljudstvo gospodarsko propada, kriza se veča in prav je, da je tako, ker vsaka šola nekaj stane. Tudi naše obrtništvo ima skušnjo več, oba tlači brezpravnost: delavca kot obrtnika.

Kapital je večino našega obrtništva usmeril tako, da je vsa prizadevanja delavstva za zboljšanje socialni razmer gledalo skozi kapitalistična očala. Vedno in povsod mu je uspešno sekundiralo v obliki zmanjšanja plač, podaljšanja delovnega časa, poslabšanja načrtov in zakonov socialnega zavarovanja, vse v smislu in interesu kapitala, nezavedajoč se, da bo to, kar boli delavstvo, teplo danes njih same. Ako ni ta kriza, umetno izzvana po mednarodno organiziranem kapitalu, do danes še katerega izpametovala, ga pa še bo. Zadosten dokaz imamo v žalostnem dejstvu, da se kljub umazani medsebojni konkurenci, obrtni obrati zapirajo in opuščajo, ker so bremena za naše finančno šibko obrtništvo pretežka. Tu pač vsak lahko vidi, da propasti obrti ni krivo delavstvo, njega visoke plače, 8-urni delavni čas, ali morda moderna socialna zakonodaja itd., pač zato ne, ker delavstvo vsega tega nima. Torej kdo pa je potem kriv vseobčnega propadanja?

(Dalje prihodnjič.)

ZOPET SENZACIJA! Za celo obleko širokega kamgarna 3.10 m skupna cena samo 89 Din. Komur blago ne ugaja, se zamenja ali vrne denar, dokler traja zaloga. Stermečki, Celje.

Proglas slovenski javnosti

Letos praznujemo stoletnico rojstva velikega Slovenca, glasnika južnoslovanske misli, peveca s Sorškega polja, Simona Jenka. Za to priliko pripravljamo njegov rojstni kraj ob sodelovanju vse naše javnosti, veliko kulturno proslavo, ki se bo vršila v njegovi rojstni vasi na Podreči 18. avgusta.

Vse slovenski narod vabimo, da se zbere sredi slovenske zemlje na Sorškem polju, da prisostvuje tej proslavi slovenske besede in kulture.

Proslava bo kulturna obletnica vsega našega umetniškega ustvarjanja. Saj prav v okvir njegovega kratkega, a plodonosnega življenja spadajo literarni dogodki, vredni spomina.

Med smrtjo »Čbelice« in med Janežičevim »Glasnikom«, se vleče njegova trnova življenja pot. Z njegovo obletnico praznujemo tudi obletnico teh prvih umetniških revij.

Jenkova pesem je bila narodu simbol slovenstva in je tem glasneje odmevala iz mladih grl, čim bolj je bila v šolah in uradih neželjena in zatirana. Bila je na sporedu »Čitalničnih besed« in je budila narodno zavest.

Kot se je na taborih, ki so se vršili v njegovih poslednjih letih, razvijal slovenski politični program, tako se bo na tej proslavi izvajal del slovenskega kulturnega programa, s katerim smo si priborili potrjenje za polnovrednega člana v družini kulturnih narodov.

Ta proslava hoče, da se slovenska zavest okrepi in se narod zavé dolžnosti, da čuva in spoštuje dediščino svojih velikih mož.

Polovična vožnja na vseh železnicah.

Častni odbor

za proslavo 200 letnice rojstva Simona Jenka: Dr. Maks Samec, rektor univerze kot pokrovitelj.

Dr. Dragotin Lončar, preds. Slovenske Matice kot preds. častnega odbora.

Dr. Fr. Ramovš, prorektor univerze — za znanstveno društvo.

Dr. Vl. Ravnihar, župan ljubljanski kot preds. Glasbene Matice.

Dr. Fr. Šemrov, narodni poslanec.

Oton Župančič, upr. Nar. gledališča v Ljubljani kot preds. društva slov. književnikov.

Dr. Izidor Cankar, za Pen-klub.

Dr. I. Šleibinger, upr. Drž. knjižnice.

Dr. I. Mal, upr. Nar. muzeja.

Dr. Simon Dolar, gimn. rayn. v Kranju.

Dr. Joža Glonar, bibliotekar.

Dr. Ivan Pregelj, gimn. profesor.

Jakob Šolar, gimn. prof.

Tine Debeljak, urednik.

Dr. Joža Pogačnik, za Moh. dr.

Juš Kozak, za ljubljanski zvon.

Brodar Janez, bivši nar. poslanec.

St. Završnik, za kranjsko Čitalnico.

Šifrer Ciril.

Burgar Joža, župan obč. Trboje.

Pirc Ciril, župan mesta Kranj.

Umnik Anton, župan obč. Senčur.

Križnar A. župan ob. Stražišče
Šink Števa, župan mesta Škofje Loke.
Hafner Anton, župan obč. Stara Loka.
Janhar Tine, za obč. Medvode.
Dr. Janežič Konrad, za Čitalnico in občino Kamnik.

Krajevni odbor

za proslavo 200 letnice rojstva Simona Jenka: Ločniškar, šol. upravitelj, predsednik.
Jenko Francé, cand. iur., I. podpredsednik.
Jamnik Francé, zast. občine, II. podpredsed.
Ločniškar Lado, cand. iur., tajnik I.
Mikuž Janez, župnik, tajnik II.
Sušnik Franc, zast. Rdeč. križa, blagajnik I.
Brtoncelj M. abs. fil. blag. II.
Volčjak I. stud. med., gospodar I.
Virčič Peter, zast. gasilcev, gospodar II.
Zevnik Joža, gospodar III.
Šifrer Tone, dipl. fil., revizor.
Bizjak Joža, revizor.
Wohlgemuth Mavr., cand. iur., odbornik.
Pišlar Ivan, odbornik, pevovodja.

Misli starega borca ob grobu generala Maistra ob enoletnici njegove smrti

V naših srcih živi še vedno nepozabljeni general Maister, s katerim smo se skupno borili po lepi Rožni dolini na Koroškem. Bil je vedno dobre volje, celo s preprostimi delavci se je večkrat pogovarjal po tovariško, ker je vedel, da je le v delavskih rokah moč. Večkrat nas je spremljal do demarkacijske črte. Tam smo ga nosili po rokah in kazali zagrizenim »Volkswehrvoem«. Spominjam se še, ko smo ga v bližini Žrelca pri Celovcu trikrat vzdignili in tako razburili nemškutarje onstran črte. Grozili so nam s puškimi kopiti in nas obrekovali s »ferdaunten čušen«. Nam je radost rajala po žilah, ko smo imeli tako zavednega voditelja, da se ni bal nikogar.

Pred par leti, ko sem prišel v Maribor in videl, da je po trinaest letih obstoja tu še toliko nemštva, sem šel h generalu, ker sem vedel, da bom dobil tolažbo. Vprašal sem ga: »Ali bomo, g. general, tudi tukaj v Mariboru še za naprej tako tlačeni od Nemcev kakor na Koroškem?« »Ne« je rekel, »kaj pa mislite, Maribor je čisto slovenski, ampak vse se ne da naenkrat urediti.«

General je osvobodil Maribor in vso našo severno mejo, rešiti ga je tudi hotel pozneje od poplave industrijskih inozemskih mogotcev. Kakor sem pa razvidel iz daljših pogovorov, so mu še tedaj gospodje pri zeleni mizi nagajali in nasprotovali kakor nekoč na Koroškem.

Ko sem vzel od njega slovo, me je še vprašal smehljaje? »Ali bi še šli z menoj, če bi bilo treba?« »Seveda, g. general, z Vami bi šel vsak, kdor Vas pozna ne samo jaz.« »Torej na svidenje.«

Po enem letu Tvoje smrti, ne vem, kdo bo nam dajal tolažbo in reševal domači življenj propasti. Kako bi potrebovali Tebi enakega namestnika, da bi rešil tudi ves delavski stan vseh mariborskih tovarn.

V vseh mariborskih tovarnah vladajo od najvišjega do najnižjega predelavca po večini zagrizeni inozemci in še veliko hujsi so naši nemškutarji, ki pomagajo inozemcem še do večje moči.

Nesposobni tujci imajo zaposlitev in zelo mastne plače, domači sposobni mojstri so pa ali brez posla ali pa imajo slabša dela. Pomisliti je treba, da večina tovarn zaposluje tudi učence. A kdo jih vzgaja in v kakšnem duhu? Slovenski sinovi se morajo pokoravati tujemu nemškemu jeziku, ako hočejo biti zaposleni. Ako pride od vojakov delavec, ki je bil pred vstopom v vojaško službo zaposlen, ga ne sprejme več nazaj v delo inozemski mojster. Ni čuda, da se člani narodnih društev morajo pokoravati v tujem jeziku.

Večina delavstva v mariborskih tovarnah prihaja s kmetov in izriva poklicno delavstvo, ker lahko dela za vsako, še tako nizko plačo, ker ima doma stanovanje in hrano. Kmetu pa primanjkuje delavnih moči. Dobil jih bo seveda, mogoče ne bo dolgo, cele trume svoje občine nazaj, pa ne več zdravih, za delo zmognih, ampak v nadlego jetične, ki bodo še v strah ostalim članom družine. Plače v tovarnah so takorekoč nepretirane. Gospod ravnatelj, seveda inozemec, prejema od 10.000 Din naprej in vse prosto. Delavec pa tedensko od 50 do 200 Din in s tem mora vzdrževati družino in sebe.

Tako se pusti izkoriščati od inozemcev na severni meji naše domače delavstvo, ker nima od nobene strani zaščite. V današnjem modernem času so zaščiteni tisti, ki niso potrebni zaščite.

Tukaj rabimo moža slovenskega rodu, namestnika generala Maistra, da bi potegnil meč iz nožnice in zaklical: »Dovolj!« Dovolj je suženjstva našega zavednega delavstva, ki bo branilo domovino, če bo treba, ker od tujcev nimamo kaj dobrega pričakovati. Treba je energično nastopiti brez vsakega nadaljnega odlašanja in pokazati, da bomo sami nekoč gospodarji na svoji zemlji. Drugače bomo do sodnega dne sužnji gospodarjev.

Apel na vse poslance in merodajne faktore, ki bodo odgovarjali usodi, ker dvanajsta ura je tu! Maribor bo šele tedaj popolnoma rešen in res prav jugoslovanski, kadar bomo rešeni tujih gospodarjev in da bo od preprostega delavca pa do najvišjega ravnatelja domač, zaveden, pravičen in pošten človek gospodaril.

Ne smemo pozabiti na pesem: »Jaz fantič sem s spodnjega Štajerja, sem vedno korajžen vesel...« Ako ne bomo pravočasno in dovolj pazili, se nam ta stara pesem lahko preobrne.

Tovariši borci, vztrajajmo, ne bodimo slabiči, delajmo vsi skupaj do popolne zmage vseh tlačnih in trpečih. Imejmo pred seboj za pobudo in vzgled prave naše voditelje za srečno Jugoslavijo, kakor sta bila Viteški kralj Aleksander I. Ujedinitelj ter osvoboditelj Maribora naš general Maister. Slava jima!

K. I.

Oglašujte v »Prelomu«
in naročajte naš list, ker s tem podpirate dobro stvar!

F. HREHORIČ

Manufakturna veletrgovina Ljubljana, Tyrševa cesta šte. 28

Telefon 24-04